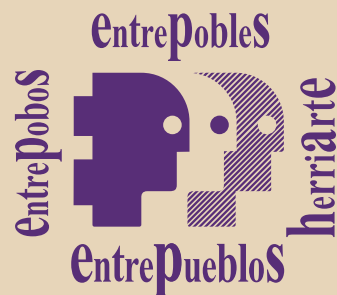

cooperació poble a poble

75

revista periòdica · juny 2021

LA PENDÈMIA REVELA UNA CRISI SISTÈMICA A NIVELL GLOBAL
VIURE SENSE POR
UN VIATGE ZAPATISTA PER LA VIDA

SUMARI

- 3 La pandèmia revela una crisi sistèmica a nivell global
- 6 Viure Sense Por. Comunicació feminista per transformar imaginaris a Perú

- 8 Era urgent i és el mínim la despenalització de l'avortament per violació a l'Equador
- 10 Transició energètica i colonialisme: Punt de vista des del nord d'Àfrica
- 12 Reduir l'impacte de les instal·lacions renovables
- 14 Un viatge... per la vida
- 16 Guia didàctica 'Emergència climàtica'
- 18 'La Xarxa de la Vida': Històries de resistència en defensa dels nostres cossos i territoris
- 19 Qui va matar a Berta Càceres?

▶ *És una era de redefinicions urgents. És un moment, com diu Maristella Svampa, d'alliberament cognitiu, que ens porta a superar el desconcert i la immobilitat, per pensar audaçment allò que desitjàvem*

▶ *Les economies del Sud ocupen una posició subordinada dins de la divisió profundament injusta del treball global: d'una banda són proveïdores de recursos naturals barats i d'una reserva de mà d'obra barata i per altra proporcionen un mercat a les economies industrialitzades*

▶ *'Quién mató a Berta Càceres?' segueix la vida i la mort d'una defensora el medi ambient que va contribuir a la reactivació dels moviments socials d'Hondures*

EDITA
Entrepobles · Associació declarada
d'utilitat pública UP-78093-SD
DISSENY I MAQUETACIÓ
Esteva&Estêvão

DEPÒSIT LEGAL
B-21094-89
Entrepobles no s'identifica
necessàriament amb les opinions
expressades en aquest butlletí

FOTO DE COBERTA
Comiat de l'esquadró 421.
Luis Suaste – Regeneracion Radio

AJUDA'NS A INCORPORAR A ENTREPOBLES NOVES SÒCIES I SOCIS
ASSOCIA'T I COL-LABORA ACTIVAMENT Butlletí de subscripció en la contraportada

Necessitem el teu suport per créixer i seguir garantint la nostra acció solidària
amb **AUTONOMIA i INDEPENDÈNCIA**

La pandèmia revela una crisi sistèmica a nivell global

Alternatives des dels moviments socials a Amèrica Llatina

Virginia Vargas

Programa Democracia y Transformación Global (PDTG), Perú

Estem davant de la primera pandèmia realment global, que deixa al descobert les enormes mancances, supremacies, desigualtats d'un món globalitzat amb hegemonia capitalista, patriarcal i colonial

És gairebé un consens assumir que estem davant d'una crisi paradigmàtica, més exactament, crisi d'un marc de civilització, amb prioritat del paradigma de mercat, l'especulació, l'avanç invasiu sobre cossos, terres, territoris, sustentada en una cultura d'individualisme creixent, que marca els horitzons i alternatives d'una societat. La pandèmia ha accentuat la cruïlla civilitzadora que tenim, deixant a la vista la tremenda disputa entre un model econòmic depredador i ni més ni menys que la sostenibilitat de la vida. Això ens col·loca en un moment de "interregne", del que parlava Gramsci:¹ quan allò antic està en crisi, ja no convenç, ja no respon a les preguntes, necessitats i desitjos vitals... i allò nou encara no es posiciona, encara està en procés de trobar les seves lleres d'acció i les seves coordenades de reflexió. Pel mateix, és també una crisi epistèmica, de desorientació cognitiva, que posa la necessitat d'avançar cap a un nou horitzó de sentit històric que construeixi condicions per a vides que mereixin ser viscudes.

Aquesta crisi també arrossega la institucionalitat global, regional i nacional. Les Nacions Unides estan tremendament afeblides, el multilateralisme, tan important en experiències com la pandèmia, està profundament esquerdat, amb la pèrdua creixent d'hegemonia nord-americana. A Amèrica Llatina, el sistema interamericà, incloent l'OEA, ha perdut la seva rellevància. Instàncies més democràtiques com UNASUR han donat pas a nous arranjaments geopolítics, com ProSur, molt més

conservadors i inefectius. Tot això acompanyat d'una creixent debilitat de la democràcia, cooptada pels poders econòmics (que han augmentat exponencialment els seus guanys en pandèmia, a costa de la vida de milions de persones). I el sorgiment de tendències no només conservadores sinó clarament feixistes. La desigualtat, l'autoritarisme, el menyspreu per la vida d'altres. Amés del fort racisme preexistent, veiem el sorgiment d'un racisme ambiental que defineix qui són els més infectats, que són els que més moren. Brasil és el cas més escandalós: l'extermini viral d'indígenes i negres. Aquesta experiència posa el feixisme i el racisme en el centre de la nostra reflexió.

Pel mateix motiu, **és una era de redefinicions urgents. És un moment, com diu Maristella Svampa (2020),² d'alliberament cognitiu, que ens porta a superar el desconcert i la immobilitat, per pensar audaçment allò que desitjàvem, però vèiem encara llunyà, o inviable, o simplement inimaginable, i avui comença a tenir aspectes de realitat... a l'obrir-se altres dimensions per a l'acció i altres horitzons de transformació.** I les possibilitats no són moltes: o tornem a la "normalitat" que ha produït aquests desastres al món, o apostem per aprofundir un canvi de paradigma –des d'una nova matriu ecosocial, anticapitalista, antipatriarcal, de justícia ambiental, social, sexual, ètnic racial–. Aquesta és l'alternativa a la qual aspirem i apostem els moviments socials i les resistències del Sud global.

EXPRESSIONS PREFIGURATIVES QUE AUGUREN ALTRES HORITZONS DE JUSTÍCIA I DEMOCRÀCIA

Les dues dècades transcorregudes en el nou mil·lenni, especialment la segona, han contingut una onada global de moviments i revoltes. Les dinàmiques actuals que han estat impulsant els moviments ecologistes, indígenes, urbans populars, afro-latins, LGBTTI, joves, estudiants, així com els feminismes en la seva enorme diversitat, ens ofereixen altres aprenentatges, obrint un horitzó de possibilitats, sustentats en les resistències quotidianes i la incidència públiques.

Els moviments a Amèrica Llatina han portat, no només la novetat d'incidir en la transformació d'espais i dimensions abans no col·locades, com la vida quotidiana, el racisme, la diversitat sexual a totes complexitats. S'han desplegat també formes d'organització i articulació diverses i noves. Com afirma Jeffrey Pleyers,³ resistint les jerarquies, impulsant horitzontalitat, lideratges diluïts, no aferrats, estructures més aviat laxes, formes d'organització conjuntural, en xarxa, oferint nous fluxos d'informació, facilitant contacte directe entre activistes, al país, la regió i a nivell global. Han sorgit altres formes d'estar en moviment, facilitant i inaugurant intercanvis entre les xarxes, les organitzacions urbanes i rurals, les acadèmiques, els diàlegs interculturals, a nivell dels països, de les regions i a nivell global.

En alguns països hi ha hagut èxits importants, com al Perú on en plena pandèmia s'ha aconseguit la signatura del Conveni 189, sobre els drets de les treballadores de la llar, que van perdre massivament els seus llocs de treball. I s'ha aconseguit també l'aprovació

de la llei de paritat i alternança en les llistes parlamentàries i en les instàncies electorals en general. Diverses d'aquestes dinàmiques tenen història de resistència de les dones en molts dels països de la regió, però eren impensades inicialment en pandèmia, en un moment de quasi immobilitat, han aprofundit i/o provocat la generació d'un teixit col·lectiu comunitari que articula formes de solidaritat i resistència en i des dels territoris, especialment en aquells espais on generalment l'Estat no arriba, o arriba malament.

En aquests processos, alguns autors⁴ assenyalen la importància que adquireix la defensa de l'autonomia, tant en relació a la independència dels partits polítics i governs, preservant espais de decisió propis, com també per reproduir les seves pròpies condicions de vida i avançar lluites i resistències cap a la transformació més enllà de l'Estat. Hi ha una reivindicació plebea, de la cultura popular, de les identitats indígenes, dels feminismes plurals, d'Abya Yala, desplegant una crítica tenaç a la cultura dominant i recuperant i afirmant les pròpies cultures i cosmovisions. Són lluites múltiples, algunes d'elles, com les feministes, amb una massivitat no tinguda abans; amb experiències de comunicació horitzontal, de lideratges compartits i generalitzats, no únics. I, més i més, assumint la urgència de la interconnexió.

Tot això està tenint clars impactes en les subjectivitats, també en formes noves d'articulació. Fins abans de la pandèmia, el carrer era el lloc privilegiat de la protesta. Amb la tancada que ha portat la quarantena, moltes de les articulacions anteriors

han perdut força, algunes organitzacions han reduït les seves accions, s'han tancat moltes de les dinàmiques de lluita i organització prèvies, però altres alimenten processos d'obertura i formes altres d'organització, des d'una infinitat d'iniciatives. S'han estès accions concretes en cada un dels barris a través d'olles comunes, menjadors populars o distribució d'aliments, atenció a la gent gran. Són activitats de cura solidària, generant un espai de contenció emocional, de creativitat, de resistència i de desobediència. Han sorgit també iniciatives àmplies de solidaritat entre moviments. Per exemple, a Brasil el Moviment Sense Terra, amb una forta organització feminista al seu interior, fa recull de tones d'aliments i els distribueix per les olles comunes. Es despleguen també fires itinerants amb aquells productes que no tenen sortida als mercats. Però també el carrer ha continuat sent escenari, de més i més experiències de lluita, per la democràcia, contra el racisme, pels drets sexuals i reproductius i l'avortament, per la violència cap a les dones, per la democràcia en els països, contra la criminalització de les protestes, per la democratització urgent dels sistemes de salut, educació, etc.

Tot això acompanyat i impulsant una altra subjectivitat: la indignació per la tremenda injustícia social, econòmica, política, física, virtual, que ha evidenciat la pandèmia, la qual ha deixat al descobert la manera escandalosa en què s'ha produït la gran desigualtat. Si bé totes aquestes dimensions han estat part de les agendes de lluita prèvies, en la pandèmia s'han vist atacades o debilitades o mostrant-se en tota la seva escandalosa desigualtat.

Aturada a Colòmbia: entrada a Cali de la Guardia Indígena del Cauca

EL TERRITORI, ESPAI DE RESISTÈNCIA

Una característica important és la territorialitat de les lluites, que apareix avui com a element constituït de l'acció dels moviments socials. El territori es converteix en espai de resistència, en àmbit de creació de noves relacions socials i de reconeixement de noves presències i realitats pluriculturals i multi-ètniques. I si bé aquests girs expressen l'èmfasi en el local-nacional, és important considerar que el global i el local no són mútuament excloents. El territori és l'espai d'arrel quotidiana, on es despleguen pràctiques socials, d'amor, de resistències, on es recreen experiències innovadores o històriques d'organitzar la vida i la solidaritat.

És clar que apropar-nos a aquestes complexes realitats ens obliga a revisar les nostres mateixes categories d'anàlisi i estratègies d'acció, perquè justament el repte cap a un futur diferent requereix recuperar tots aquests espais concatenats, interseccionats, en un món cada vegada més divers, però també més amenaçant. Les característiques pluriculturals i multi-ètniques de les nostres societats, l'existència de formes altres de coneixement i d'interrelació, la recerca d'intercanvis interculturals democràtics, etc. ens obliga a des-hegemonitzar pensaments únics, recuperar altres sabers i cosmovisions, que sustentin i expandeixin les agendes de resistència i recerca d'alternatives.

Aquest paper preponderant que ha assumit l'Estat a la pandèmia, ha evidenciat la seva responsabilitat per intervenir, negociar i administrar les tasques i els recursos necessaris per aconseguir la superació de la crisi. Ha fet visible la perversitat de la privatització d'aquests serveis i drets ciutadans que han deixat en la despulla més absolut a la majoria de la població dels països. Ha qüestionat profundament l'aspiració neoliberal d'un Estat petit, que li dona el poder als grans capitals i descuida totalment la seva funció cap al benestar de la població. I ha mostrat l'enorme limitació dels estats-nació a Amèrica Llatina per fer-se càrrec de les poblacions més distants dels centres de poder i serveis, així com de la diversitat de nacionalitats, cultures, ètnies, llengües que existeixen al seu territori. I que també són els més vulnerables.

Tot això no vol dir que ja s'estigui donant el gran canvi, però sí que obre pistes que enriqueixen noves subjectivitats, accentuades fins i tot més en pandèmia: la indignació per tremenda iniquitat en recursos, econòmics, emocionals, de salut, d'educació, de perspectives de vida.

La certesa de necessitar-nos, de solidaritzar-nos per sobreviure millor, és començar també a albirar un nou paradigma, recuperant dimensions d'interconnexió que havien quedat araconades amb el discurs de l'individualisme com a central a la lògica de competitivitat i l'egoisme propis del capitalisme patriarcal, racista i colonial que pretén neutralitzar-nos. Aquest és el sentit de Pacte Social, Ecològic, Econòmic i Intercultural⁵ per a Amèrica Llatina, que convida a construir imaginaris col·lectius, articular formes múltiples de lluites dels més diversos àmbits de la societat. 🧠🗣️

Notes:

1. Gramsci, Antonio 1988, *Notas sobre Macchiavello: El Estado y la Política. Análisis de Situación y Relaciones de Fuerza*. Juan Pablos Ed. México.
2. Svampa Maristella 2020. *Reflexiones para un mundo post-coronavirus*. Revista Nueva Sociedad. Abril 2020
3. Pleyers, Geoffrey *Movimientos sociales en el siglo XXI: perspectivas y herramientas analíticas*. (2018). CLACSO. - Ciudad Autónoma de Buenos Aires.
4. Massimo Modonesi i Mónica Iglesias 2016. *Perspectivas teóricas para el estudio de los movimientos sociopolíticos en América Latina: ¿cambio de época o década perdida?* De Raíz Diversa vol. 3, núm. 5, gener-juny. UNAM, Mèxic.
5. Aquesta iniciativa impulsada per un grup de persones i organitzacions de diferents països llatinoamericans, assumeix "[...] la urgència de construir dinàmiques socials capaços de respondre a i contrarestar les dinàmiques de reacomodament capitalista, concentració de riquesa i destrucció d'ecosistemes que veiem sorgir enmig de la crisi de la COVID-19, i de configurar, conjuntament amb els que desitgin ajuntar-se, un horitzó col·lectiu de transformació per a la nostra Amèrica que garanteixi un futur digne".

Viure Sense Por

Comunicació feminista

per transformar

imaginariis a Perú

Agustina Daguerre

Entrepobles Perú

Quan preguntem a les dones del nord de Lima i de l'interior de Cusco, quina era la principal barrera que trobaven en les seves vides per enfrontar les situacions de violència de gènere, tot i situar-se en dos territoris tan diferents, la "por" va aparèixer omnipresent en les respostes

Por a perdre els fills, por de no tenir un sostre on viure, por a patir represàlies, por a la violència sexual, a ser jutjada per l'entorn, a ser revictimitzada pel sistema.

Segles de repressió i dominació patriarcal havien aconseguit travessar els cossos de les dones amb por, una emoció reactiva que, encara que ens ajuda a protegir-nos davant situacions de perill, també paralitza, immobilitza, ens fa petites, perdent en aquest mar de sensacions paralitzants de la nostra capacitat d'agència per trencar cadenes, per donar pas a vides noves.

"Viure Sense Por, és el nostre dret", ens va dir un dia de novembre de 2019 la comunicadora afroperuana Sofia Carrillo, reunida amb nosaltres a la sala de les conspiracions de Demus, allà on al costat de l'equip de Kallpa, buscàvem feia setmanes un lema per a una campanya gestada entre totes per prevenir les violències masculines.

Recordo que una de les preguntes que més em van interpel·lar de molts dels diàlegs que vem entreteixir en aquesta habitació va ser: "però, com? Què els oferim a les dones perquè puguin viure sense por?" El feminisme institucional peruà havia gastat anys fent incidència política perquè l'Estat es fes càrrec, anys de mobilitzacions, projectes de llei, diàlegs polítics, per construir una arquitectura institucional que pogués posar fre a les violències i a les seves múltiples expressions.

Tanmateix, dècades després de l'inici d'aquesta travessa, 135 feminidicis, 97.926 casos de violència i 5521 dones desaparegudes tan sols en 2020, ens ajuden a dimensionar la gravetat d'aquesta xacra. Les denúncies són ínfimes en relació a la incidència de casos, només 289 de cada 1000 dones agredides físicament van acudir a alguna institució a la recerca d'ajuda (Endes, 2019). La dada no estranya: qui vol anar a un sistema que revictimitza, descreu i fins i tot culpabilitza la mateixa víctima?

Viure sense por, teixint xarxes? Les respostes col·lectives enfront les violències no són estratègies noves, però les accions dels feminismes semblen no ser suficients per arribar a aquells districtes i comunitats on la violència passa. Lamentablement cada espai buit és ocupat a una velocitat vertiginosa per esglésies de tot tipus amb les que disputem el sentit de paraules tan importants com vida, família o comunitat.

Pot ser el feminisme/els feminismes una resposta real per al dia a dia de les dones peruanes? O deixarem que el suport comunitari arribi travessat de nous mandats de submissió, fonamentalismes, control dels nostres cossos? Centenars de feligresos fan augmentar dia a dia les files de les esglésies evangèliques. Al cap i a la fi, són comunitats on les dones troben suport i sustentació en llocs on el teixit social ha estat profundament malmès per les lògiques de el neoliberalisme,

i la ceguesa de l'Estat cap als problemes que atempten contra la vida mateixa.

Teixint xarxes sona bé, però les dones d'Acomayo, una regió a la província de Cusco on Kallpa treballa “no ho entenen”, em diu Eutropia Delgado, ni tan sols té una traducció literal en quítxua. Nosaltres diem “Mana Manchakuspa Kawsasunchiq Kawsayninckikta awaspa” “Visquem sense por, teixint les nostres vides”. Em quedo meravellada amb la potència d'aquesta frase que transcendeix el sentit de la proposta inicial, plantejada en un llenguatge allunyat de les cosmovisions andines, més proper a les nostres lògiques de projecte.

És març de l'any 2020 i davant la meua incredulitat inicial davant el pacient zero peruà, d'un dia per l'altre acabem confinades sense entendre molt bé el que està passant al país. La papallona aleteja a Wuhan a centenars de milers de quilòmetres, desencadenant una de les crisis sanitàries més letals que ha enfrontat l'espècie humana.

Des d'aquesta Lima tancada amb pany i clau, més enllà de la por al contagi, ens treu el son imaginar els milers de dones que han de conviure amb els seus agressors al llarg de quatre ininterromputs mesos que duraria aquesta primera fase d'immobilització social obligatòria. Davant la impossibilitat de desplaçar-nos als territoris i comunitats només ens queda difondre els canals de denúncia del Centre d'Emergència Dona sabent que és insuficient, sabent que estan col·lapsats, que moltes es trobaran amb telèfons comunicant, amb converses en xats sense resposta. La sensació d'impotència és tremenda. Viure sense por, entreteixint les nostres vides, sona al millor dels mons possibles, ara que ens sabem aïllades, confoses, confinades a la família nuclear radioactiva.

Però les dones no paren, i davant l'estupefacció i inoperància de l'Estat –que amb prou feines aconsegueix anunciar el lliurament de bons socials que trigaran encara mesos a arribar a les butxaques de les famílies– centenars de dones s'organitzen als barris per fer front a la fam que assola el poble. Fent col·lectes, desborden el confinament domèstic per cuinar en comú i alimentar famílies amuntegades en cases sobre les quals onegen banderes blanques. Les dones de la Xarxa de Carabayllo són el motor en aquest districte de Lima Nord, elles posen el cos i la força de treball per treure

aquesta immensa tasca endavant que són les olles comunes. Mentre les classes mitjanes i altes es miren aterrides visualitzant en cada interacció una possibilitat de contagi, aquestes dones dels barris treuen d'on no n'hi ha per teixir solidaritat i suport mutu.

Al novembre de 2020, 6 mesos després de l'inici d'aquesta crisi, ens adonem que necessitem anar una mica més enllà, que tenim bones idees, però les nostres possibilitats de fer soroll, de generar impacte, són poques. Ens parlem entre nosaltres, predicant a les convençudes, però el feminisme és “ideologia de gènere”, és “odi cap als homes disfressat d'igualtat”, és “ressentiment i venjança” en boca de “Amb els meus Fills No T'hi Fiquis” i aquests perillosos moviments que emulen el “Fes-te sentir” espanyol i que amb les seves caravanes, megafons i vídeos virals fan dels nostres somnis un cabàs que amenaça la tranquil·litat i pau de les famílies tradicionals.

“Viure sense por” és una campanya que neix amb la urgent necessitat d'aturar la violència contra les dones al nostre país, diu a la pàgina web, un dels canals que busquen donar a conèixer aquesta iniciativa per trencar estereotips i creences que sostenen la violència de gènere. *Mujer Montaña*, una cançó que, de la mà d'artistes peruanes, fa referència a les muntanyes de Acomayo a Cusco i els turons de Carabayllo a Lima, al món andí, a la migració, a aquesta idea que somiem germinar: que les dones juntes podem fer front a tot, que allà on l'Estat no arriba les dones organitzades podem aixecar-nos i posar fre a la violència.

La veu de Susana Baca, cantant afroperuana, exministra de cultura i guanyadora d'un premi Grammy, ressona a la meua habitació i el meu cor s'estremeix quan escolto les veus d'aquestes dones corejant: “Si toquen a una ens toquen a totes perquè despertem, ja mai més soles.”

Al febrer de 2021, *Mujer Montaña* transcendeix la nostra comunicació oenegera, irromp en el ciberespai en grups de whatsapp, i es reproduïx a la velocitat de la llum en xarxes socials. Hem trencat totes les expectatives d'impacte a les que estem acostumades des de la nostra humil plataforma de difusió. Però més enllà d'això, commou llegir comentaris que assenyalen que *Mujer Montaña* és un himne, que ja era hora de veure dones reals i no les versions blanquejades que la publicitat ven, que se senten identificats amb aquests rostres, amb aquests cossos que ressonen i vibren amb els missatges de fer front a les violències masculines.

No hi ha dubte que l'art és un gran vehicle per canviar imaginari, i els rostres d'aquestes potentíssimes dones que des Carabayllo i Cusco que sostenen la vida cada dia, es mengen la pantalla. Renata Flores, cantant ayacuchana de 18 anys, que està revolucionant les bases de la música en quítxua, ens ajudarà posteriorment a fer una versió en aquesta llengua originària en un vídeo de construcció col·lectiva per al qual vam rebre desenes de col·laboracions de dones, des de diferents llocs del Perú i amigues de l'Estat espanyol, corejant “soc dona muntanya somnio el que vull, el que em dona la gana”.

Aquesta cançó constitueix, sens dubte, una fita en aquest camí que vam emprendre al costat de Demus i Kallpa, la Xarxa de dones organitzades de Carabayllo i la Xarxa Kuskaya de dones d'Acomayo, però feminitzant la famosíssima frase del poeta César Vallejo, “encara queda molt per fer, germanes” i les caravanes i accions feministes ja arriben als territoris per seguir donant vida a aquests processos que es construeixen de poc, en diàleg i des de baix.

Segueix les accions de Viure sense Por a <https://linktr.ee/VivirSinMiedo> 🗣️

Era urgent i és el mínim la despenalització de l'avortament per violació a l'Equador

Surkuna, Equador

Era urgent i és el mínim. És la consigna que les organitzacions de dones i feministes d'Equador han alçat, després de conèixer la decisió de la Cort Constitucional de declarar inconstitucional la penalització de l'avortament per violació

Era urgent, perquè les supervivents de violència sexual a l'Equador es veien forçades a continuar embarassos producte de violació o a buscar mètodes d'avortament, que no sempre resultaven segurs, en la clandestinitat. La penalització de l'avortament en casos de violació, impedia que busquessin ajut mèdic en cas de tenir complicacions per avortaments insegurs, el que posava en risc la seva salut i les seves vides.

Era urgent, perquè a Equador 7 nenes menors de 15 anys avorten cada dia. La majoria d'aquests embarassos són resultat de violència sexual. La penalització de l'avortament impedia conèixer les condicions en què les nenes interrompien els seus embarassos, les seqüeles dels avortaments insegurs en la seva salut i en la seva vida, i actuar per prevenir que els fets de violència es tornin a repetir.

Era urgent, perquè en 2014 l'Assemblea Nacional ja ens va negar la possibilitat de decidir i en 2019 va tornar a fer-ho. Ja coneixíem la crueltat dels i les assembleïstes, la crueltat del president, que malgrat tots els arguments que havíem posicionat i de la urgència, es va negar a prendre postura i va preferir el silenci còmplice davant de la demanda de les organitzacions de dones i feministes del país.

És el mínim, perquè el dret a decidir sobre els nostres cossos no ha d'estar regulat pels Estats, perquè la penalització de l'avortament és injusta i dolorosa per a les dones i altres persones amb capacitat d'avortar. És el mínim, perquè la lluita de les dones organitzades i de l'activisme feminista seguirà, fins que aconseguim que cap dona, nena, adolescent, persona amb capacitat d'avortar, sigui criminalitzada, torturada, privada del seu dret a la salut i a la vida. Fins que decidir deixi de ser un privilegi per a algunes i es converteixi en un dret per a totes.

La sentència de la Cort Constitucional que declara inconstitucional la penalització de l'avortament per violació a Equador, és històrica. La decisió reconeix que:

- La violació és un atemptat a la integritat física, psíquica, moral, sexual, a la dignitat, intimitat, autodeterminació sexual i vida de la víctima, i es reconeix que, en determinades ocasions, pot ser una forma de tortura.
- La Cort reconeix que els embarassos forçats, la penalització de l'avortament per violació, les maternitats forçades i la negativa de brindar atenció a nenes, adolescents i dones poden constituir una forma de tortura o tracte cruel, inhumà i degradant. Generalment,

en els casos de violència sexual, el victimari utilitza la força, amenaces, intimidació o manipulació per anul·lar el consentiment de les víctimes.

- La violació sexual implica anul·lació del consentiment i causa diferents afectacions a la salut mental de les víctimes.
- Els embarassos no desitjats sotmeten a les víctimes a re-victimització, riscos a la seva salut, trastorns emocionals i psicològics, i conseqüències com l'estigmatització social i familiar, que condueixen a l'abandonament d'estudis i alteració del projecte de vida.
- La maternitat forçada atenta a la integritat física, psíquica, moral i sexual, a l'autonomia i lliure desenvolupament de la personalitat, i als drets sexuals i drets reproductius, garantits en la Constitució.
- Amb la despenalització s'eviten sacrificis desmesurats i injustificats per a les supervivents de violència sexual.

La Cort Constitucional a més argumenta que la **criminalització** de l'avortament per violació és injustificada perquè:

No és idònia:

La sanció penal no impedeix que les dones víctimes de violació avortin. La criminalització porta a moltes dones a la clandestinitat amb procediments d'alt risc que posen en perill la seva salut, la seva llibertat i la seva vida.

No és necessària:

La interrupció voluntària de l'embaràs en casos de violació esdevé com a conseqüència de l'existència d'un acte de violència com un problema estructural i multidimensional.

En el cas d'embaràs producte de violació, les mesures per evitar un avortament han d'estar focalitzades en erradicar la violència contra la dona, la prevenció i sanció dels delictes de violència sexual, així com a enfortir l'educació sexual i desenvolupar polítiques integrals sobre salut sexual i salut reproductiva per eliminar estereotips de gènere. La penalització de l'avortament per violació, atempta contra la vida i salut integral de la dona embarassada.

No és proporcional:

La criminalització era desmesurada i injustificada. Només re-victimiza i afecta drets constitucionals de les supervivents de violència sexual. És a dir, no hi ha un equilibri entre el sacrifici i el benefici, al no trobar-se en la sanció una mesura dissuasiva, no es justifica el risc a què s'exposa a les víctimes de violència sexual que tenen ja limitat l'exercici de la integritat personal i l'autonomia sexual i reproductiva.

A més, la Cort Constitucional dona algunes pautes claus sobre la implementació de la causal violació a Equador:

- **La sentència té efectes i aplicació immediata. Des el 29 d'abril de 2021, no es podrà sancionar cap dona o professional de salut que interrompi un embaràs quan sigui producte de violació.**
- Estableix que la definició de directrius tècnics i objectius per accedir a un # avortament per violació li correspon a l'Assemblea Nacional.
- Mentre aquesta regulació no estigui aprovada, la sentència s'ha d'aplicar des de la seva publicació en el Registre Oficial. La sentència indica: "la manca de regulació no pot ser pretext per

incomplir aquesta sentència, ni sancionar dones o metges que interrompin embarassos productes d'una violació".

- S'ha d'aplicar el principi de favorabilitat penal, a tots els processos penals a dones judicialitzades per avortar quan hagin estat víctimes de violació. Això vol dir que, segons l'etapa processal, podria declarar-se la inexistència de delictes, l'arxiu de la causa i l'excarceració immediata, i l'eliminació de tota condemna. Els següents passos, un cop la Cort va emetre aquesta sentència són:
  - En dos mesos la Defensoria de el Poble (DPE) ha d'elaborar un projecte de llei amb la societat civil per enviar-lo a l'Assemblea Nacional. La proposta que generi ha de ser una llei autònoma, no reformatòria del Codi Orgànic Integral Penal, que garanteixi els drets de les supervivents. Quins criteris fixats en la sentència ha d'incorporar el projecte?
    - Estableix que no és necessària una sentència condemnatòria executòria.
    - En cas de nenes i adolescents que no comptin amb autorització del seu representant legal, les autoritats competents tenen l'obligació de preservar els mecanismes adequats i confidencials perquè es garanteixi l'accés.
    - Ha de considerar els estàndards i paràmetres del Dret Internacional i el de les organitzacions i organismes internacionals.
    - Ha d'incorporar i assegurar atenció, psicològica, legal i de treball social immediata, segura i digna per a les supervivents de violència sexual.
    - Ha de comptar amb una legislació adequada i implementar polítiques públiques que assegurin l'atenció integral per a les dones víctimes de violació que han accedit a un avortament.
  - Quan la DPE lliuri el projecte de llei l'Assemblea Nacional té un màxim de 6 mesos per conèixer i debatre el projecte. A més, ha d'informar trimestralment a la Cort Constitucional sobre els avenços en la tramitació del mateix. Mentrestant, la sentència s'aplica de manera immediata des del 29 d'abril de 2021. 🗣️

Transició energètica i colonialisme

Punt de vista des del nord d'Àfrica

Hamza Hamouchene

Transnational Institute

Capitalisme verd: megaplanta solar de Ouarzazate, al Marroc, la més gran de món, que subministra energia a Europa

Els preus del petroli han experimentat una caiguda sense precedents en l'any 2020, commocionant el sector dels combustibles fòssils

L'impacte ha estat brutal en les companyies petroleres, especialment en el sector del petroli d'esquist nord-americà, l'extracció del qual té un alt cost. També ha augmentat la pressió econòmica sobre els països petrolers africans, com Angola, Algèria, Líbia i Nigèria, que han vist créixer el seu dèficit pressupostari i han sentit l'hemorràgia en les seves reserves de moneda estrangera. En aquest context, alguns analistes s'han apressat a especular que la pandèmia podria acabar amb la indústria del petroli i contribuir a salvar el medi ambient. Tanmateix, cal ser previnguts davant aquestes afirmacions eufòriques i aquest optimisme.

En temps de crisi, si parlem seriosament sobre transcendir el petroli, és crucial examinar amb deteniment els vincles entre els combustibles fòssils i l'economia en general i abordar les relacions de poder i les jerarquies del sistema energètic internacional. Aquestes relacions tenen les seves arrels en els llegats colonials i neocolonials, així com en pràctiques de despossessió, saqueig de recursos i apropiació de terres, especialment al Sud Global.

En l'imaginari popular, quan parlem d'energia parlem de carbó, petroli i gas. La major part d'aquests recursos (especialment els dos últims) procedeixen del Sud. A la manera de controlar i saquejar aquests recursos se l'anomena "extractivisme". Es va posar en marxa el 1942 amb la conquesta de les Amèriques, i ha estat estructurat mitjançant el colonialisme, l'esclavitud, l'exploatació i la violència pura i dura. En l'actualitat

continua amb la creació de "zones de sacrifici" i en forma de guerres imperialistes i govern militarista del món.

Les economies del Sud ocupen una posició subordinada dins de la divisió profundament injusta del treball global: d'una banda són proveïdors de recursos naturals barats i d'una reserva de mà d'obra barata i per altra proporcionen un mercat a les economies industrialitzades. Aquesta situació va ser imposada i configurada pel colonialisme, i els intents per superar-la han estat fins ara derrotats per les noves eines de dominació imperial: el deute paralitzant, la religió del "lliure comerç" i els programes d'ajust estructural entre d'altres. Bona part d'això ha comptat amb el suport de les elits nacionals parasitàries.

Aquestes eines de dominació no només condemnen els països de Sud global a un model econòmic orientat cap a l'exterior –dirigit per la necessitat de respondre a les demandes dels països rics– sinó que també limiten l'espai polític per a una presa de decisions sobirana, com l'abandonament dels combustibles fòssils. Un exemple contundent és el Tractat de la Carta de l'Energia, un perillós acord d'inversions que permet a la indústria dels combustibles fòssils mantenir el control dels recursos i seguir danyant el planeta.

L'agroindústria és una altra de les formes en què s'entrellacen la dominació imperialista i el canvi climàtic. És una de les principals causes d'aquest últim i més manté a molts països de Sud global presoners d'un model agrari insoste-

Aixecament anti-fracking a Ain Salah, Algèria

nible i destructiu. Aquest model es basa en l'exportació de cultius comercials i l'esgotament de terra i dels escassos recursos hídrics de regions àrides i semiàrides com Egipte i el Marroc.

Encara que alguns governs occidentals presumeixin de protegir el medi ambient per prohibir el fracking dins les seves fronteres i plantejar objectius de reducció d'emissions de carboni, això no els impedeix donar suport decididament a les multinacionals que exploten jaciments de gas d'esquist en les seves antigues colònies, com va fer França amb Total a Algèria. Desplaçar els costos d'una indústria tan destructiva del Nord al Sud és una estratègia del capital imperialista en la qual el racisme mediambiental s'uneix al colonialisme energètic.

La transició a les energies renovables pot ser de caràcter extractivista. Dos exemples de el nord d'Àfrica mostren la manera en què el colonialisme energètic es reproduïx en forma de "acaparament verd". La planta solar de Ouarzazate (Marroc) va començar a funcionar el 2016 i es va publicitar com la més gran del món. Però si furguem sota la superfície, obtindrem un panorama més ombrívol. En primer lloc, la planta es va instal·lar en terres de comunitats agropastorals berebers sense la seva aprovació ni consentiment. En segon lloc, aquest megaprojecte està sota control d'interessos privats i ha estat finançat mitjançant un deute que ascendeix a 9.000 milions de dòlars. En tercer lloc, el projecte no és tan "verd" com afirmen els seus promotors, ja que requereix un ús exhaustiu d'aigua per al refredament i neteja dels panells solar. En una regió semiàrida com Ouarzazate, desviar l'aigua del seu ús domèstic i agrícola pot ser fatal per a la població local.

El mateix passa amb el Projecte Solar Tunur, a Tunísia, que produeix energia barata per a Europa Occidental mentre en priva a

la població local. Plans colonials del mateix estil s'estan desplegant davant dels nostres ulls mitjançant un flux sense restriccions de recursos naturals barats (incloent l'energia solar) de Sud a Nord, mentre Europa Occidental es fortifica per evitar que altres éssers humans assoleixin les seves costes.

Una transició verda i justa ha de transformar i descolonitzar de manera radical el nostre sistema econòmic global, inadequat des del punt de vista social, ecològic i fins i tot biològic. També requereix una revisió de les pautes de producció i consum intensives en energia i profundament malgastadores, especialment en el Nord global. Hem de superar la lògica imperial i racialitzada de l'externalització dels costos que, si no canvia, només generarà colonialisme verd i augmentar l'extractivisme i l'explotació (de la naturalesa i la mà d'obra), per tal d'assolir uns objectius suposadament verds.

La lluita per la justícia climàtica i una transició justa necessita reconèixer les diferents responsabilitats i vulnerabilitats del Nord i del Sud. S'han de pagar reparacions ecològiques i climatològiques als països de Sud que són els més castigats pel canvi climàtic i han estat condemnats a un extractivisme depredador pel capitalisme global.

En un context global de lluita imperial per la influència i els recursos energètics, el discurs sobre la sostenibilitat i una transició verda no ha de servir per embellir pràctiques neocolonials de saqueig i dominació. 🗣️

Publicació original en *Africa is a country*

Reduir l'impacte de les instal·lacions renovables

Aliança pel Clima

El desplegament d'energies renovables a Espanya està sent determinant per a la mitigació del canvi climàtic. Només una d'aquestes tecnologies, l'èolica, ha evitat en els últims 20 anys més de 400 milions de tones de CO₂, que suposa molt més de el total de les emissions anuals del nostre país

La penetració de les renovables en el període més recent ha fet que les emissions de CO₂ del sistema elèctric s'hagin reduït un 28,7% en 2019 respecte de 2018 i un 27,8% el 2020 respecte de l'any anterior.

Per avançar en la descarbonització del sector elèctric l'objectiu que es planteja el *Plan Nacional Integrado de Energía y Clima* –PNIEC– és arribar a un 74% de generació renovable en 2030, que significa afegir 29.000 MW de fotovoltaica i 20.000 MW d'èolica, a més d'una potència menor d'altres tecnologies. Aquests objectius, emmarcats en un context d'augment d'ambició per part del conjunt de la Unió Europea, són només el primer pas de la necessària i progressiva acceleració de la transició ecològica que cal desenvolupar, ja que d'acord amb les recomanacions de el Programa de Naciones Unides per al Medi Ambient (PNUMA), segueixen sent necessàries més mesures perquè les emissions globals de gasos d'efecte hivernacle es redueixin en un 7,6% cada any, si no volem que la temperatura global s'elevi per sobre dels 1,5°. Així doncs, cal descarbonitzar les emissions del sector elèctric més dràsticament i més ràpid.

Tanmateix, l'Aliança pel Clima, que és una plataforma d'organitzacions amb moltes diferents sensibilitats de tipus ecologista, sindical, rural, agrària o social, està seriosament preocupada per la manera en què s'està produint a l'Estat espanyol aquest desenvolupament. Un

nombre creixent de plantes fotovoltaïques i de parcs eòlics estan tenint un notable impacte sobre la biodiversitat i sobre l'ús del territori, que el procediment d'avaluació d'impacte ambiental no ha pogut evitar. De fet, **la comunitat científica ja ha alertat el greu risc que corre la biodiversitat si el desplegament de renovables previst pel PNIEC es porta a terme com fins ara, sense una adequada planificació i avaluació del seu impacte.**

A més, i durant anys, el marc normatiu de desenvolupament d'aquestes tecnologies, a diferència del que passa en altres països europeus, ha afavorit que el desplegament sigui capitalitzat per grans empreses energètiques i fons d'inversió, tot penalitzant projectes de menor envergadura i, sobretot, iniciatives promogudes per la pròpia ciutadania o els actors institucionals. El resultat és el desenvolupament d'un model molt centralitzat i de més impacte, que limita les possibilitats d'avançar cap a un sistema elèctric més distribuït, més curós amb el territori, el món rural i la biodiversitat i amb més implicació ciutadana.

El Ministeri per a la Transició Ecològica i el Repte Demogràfic disposa de competències per desenvolupar diferents regulacions normatives i per a l'adopció de determinades mesures que evitin o minimitzin els problemes assenyalats. En aquest sentit l'Aliança pel Clima planteja al Ministeri que prengui les següents mesures de forma urgent:

- Modificar l'ordre ministerial que regula el mecanisme de subhastes de nova potència d'energies renovables reservant a l'almenys un 50% en les noves subhastes per a projectes de menys de 10 MW. A més s'hi haurien d'establir criteris de condicionalitat, prioritant projectes en zones de baixa sensibilitat, de repotenciació i d'hibridació.
- Fixar un objectiu molt ambiciós d'autoconsum en l'Estratègia Nacional d'Autoconsum que s'està elaborant, corregir la recent normativa en relació amb els coeficients dinàmics per a l'autoconsum col·lectiu i assegurar el desplegament de les Comunitats d'Energia.
- Aprovar, en col·laboració amb les comunitats autònomes, una guia per evitar que els promotors puguin fragmentar els projectes amb l'objectiu de sortejar la tramitació per part de l'Administració General de l'Estat i vigilar que no hi hagi projectes que s'estiguin tramitant de manera fraccionada i, si s'escau, reclamar la tramitació de la seva avaluació ambiental.
- Que la zonificació de la sensibilitat ambiental del territori que ha creat en el seu geoportal constitueixi un factor discriminatori per als projectes de grans instal·lacions que tramiti el ministeri i no una simple recomanació per als promotors. **Aquesta zonificació ha d'identificar les zones de sensibilitat i exclusió per la seva importància per a la biodiversitat, connectivitat i provisió de serveis ecosistèmics, així com sobre altres valors ambientals i territorials, i incloure també a les renovables marines.**
- Aprovar una norma ambiental per a la implantació dels projectes d'energies renovables, establint una graduació per a la seva implantació primer en zones de baixa sensibilitat segons la cartografia del Ministeri i de les comunitats autònomes i en funció de la tipologia de sòls.
- Assegurar en la Planificació de la Xarxa d'Electricitat que s'està elaborant suficients punts de connexió per a l'evacuació d'instal·lacions renovables en zones de baixa sensibilitat.
- Donar prioritat, en relació amb els sistemes de finançament públic d'energies renovables, al finançament dels projectes situats en zones de baixa sensibilitat i que impulsi la participació ciutadana a través de comunitats energètiques.
- Elaborar unes directrius per orientar les comunitats autònomes en la planificació territorial que realitzin, en relació amb la delimitació de zones exclouibles i prioritzables per a la implantació de les diferents energies renovables, des del punt de vista ambiental i dels sistemes agraris. 🧑🏫

Aliança pel Clima, de la qual forma part EntrePobles, és una plataforma d'organitzacions socials d'àmbit estatal que des de 2015 desenvolupen iniciatives i activitats enfocades a la mitigació i adaptació al canvi climàtic, integrada, entre moltes altres, per les grans organitzacions ecologistes (WWF, SEO/BirdLife, Ecologistes en Acció, Greenpeace i Amics de la Terra), els sindicats més representatius (CCOO, UGT, USO), les organitzacions agràries (UPA, COAG), la Coordinadora d'ONGD, Fundació Renovables, Plataforma per un Nou Model Energètic, Fridays For Future (FFF)/ Joventut pel Clima, ECODES, ATTAC, CECU, ASGECO, OCU, Institut Internacional de Dret i Medi Ambient, Associació Espanyola d'Educació Ambiental, Xarxa Espanyola de Desenvolupament Rural, Societat Espanyola de Agricultura Ecològica...

Isabel Mateo · Cuarto Oscuro

Un viatge... per la vida

César Apesteguía

Àrea Cooperació Entrepobles

El passat 5 d'octubre de 2020, els i les zapatistes van anunciar que havien decidit viatjar a Europa, com a primera etapa d'un trajecte que els portarà pels cinc continents, amb la idea de "fer trobades, diàlegs, intercanvis d'idees, experiències, anàlisis i col·laboracions entre els que ens trobem entestats en la lluita per la Vida"

La Delegació Zapatista, estarà composta per 160 persones, la majoria dones, i vindrà acompanyada d'una altra delegació de el Congrés Nacional Indígena (CNI) i del Front de Defensa de la Terra i l'Aigua de Morelos, Puebla i Tlaxcala (FPDTAMPT).

Tal com diuen els zapatistes en el comunicat de el comitè clandestí revolucionari indígena-comandància general de l'exèrcit zapatista d'alliberament nacional. "Sisena part: una muntanya a alta mar", els pobles originaris d'arrel maia i zapatistes han vist, escoltat i sentit que el món està malalt; danyat en la seva vida social, fragmentat en milions de persones alienes entre si, obstinades en la seva supervivència individual, però unides sota l'opressió d'un sistema dispost a tot per saciar la seva set de guanys, encara que és clar que el seu camí va en contra de l'existència del planeta Terra.

Ens diuen que han vist i escoltat a la naturalesa ferida de mort, i que, en la seva agonia, adverteix a la humanitat que el pitjor està encara per venir. Cada catàstrofe "natural" anuncia la següent i oblida, convenientment, que és l'acció d'un sistema humà la que la provoca.

Han vist i escoltat als poderosos replegant i

amagant-se en els anomenats estats nacionals i els seus murs. I, en aquest impossible salt cap enrere, reviuem nacionalismes feixistes, xovinismes ridículs i una xerrameca ensordidora. En això adverteixen les guerres per arribar, les que s'alimenten d'històries falses, buides, mentideres i que tradueixen nacionalitats i races en supremacies que s'imposaran per la via de la mort i la destrucció.

Ens diuen que la pandèmia de la COVID 19 no només va mostrar les vulnerabilitats de l'ésser humà, sinó també la cobdícia i estúpidesa dels diferents governs nacionals i les seves suposades oposicions. Mesures del més elemental sentit comú van ser menyspreades, apostant sempre al fet que la pandèmia seria de curta durada. Quan el pas de la malaltia es va anar fent cada vegada més dilatada, van començar els números a substituir tragèdies. La mort es va convertir així en una xifra que es perd diàriament entre escàndols i declaracions. Un comparatiu tètric entre nacionalismes ridículs. El percentatge d'encerts i de carreres netes que determina quin equip, o nació, és millor o pitjor.

Però també han escoltat i vist les resistències i rebel·lies que, no per silenciades

o olvidades, deixen de ser claus, pistes d'una humanitat que es nega a seguir el sistema en el seu apressat pas al col·lapse. Rebel·lies i resistències que ens mostren que, si els de dalt trenquen els ponts i tanquen les fronteres, queda navegar rius i mars per trobar-nos. Que la cura, si és que n'hi ha, és mundial, i té el color de la terra, del treball que viu i mor en carrers i barris, en mars i cels, a les muntanyes i en les seves entranyes. Que, com el blat de moro originari, molts són els seus colors, les seves tonalitats i sons.

Les i els zapatistes ja han viscut tot això en la seva pròpia pell quan, com a conseqüència de la signatura del Tractat de Lliure Comerç entre el govern de Mèxic, el Canadà i els Estats Units, van veure venir el seu propi extermini i la destrucció de la terra on han viscut des de fa milers d'anys.

L'1 de gener de 1994, les comunitats zapatistes es van aixecar per dir Prou!, baixant de les valls per recuperar el Bon Govern a les ciutats i els pobles del seu país, aprenent a viure fora del Mal Govern que els havia tingut sotmesos fins aleshores. Fa 27 anys de l'inici de la Revolució Zapatista i han aconseguit, aprenent de cada experiència, mantenir lliure el seu país de la ingerència exterior depredadora, millorant la vida de les seves Comunitats. Han establert vincles amb els altres grups d'indígenes que pateixen la mateixa situació, connectant amb molta gent de tot el planeta a la lluita per la defensa de la Vida davant el capitalisme d'extermini.

Per tot això han decidit que és altra vegada temps perquè ballin els cors, i que no ho facin ni amb la seva música ni amb els seus passos, els del lament i la resignació, per això diverses delegacions zapatistes, homes, dones i altres del color de la terra, estan sortint a recórrer el món, navegant fins a terres, mars i cels remots, buscant no la diferència, no la superioritat, no l'ofensa, molt menys el perdó i la llàstima... i la primera destinació d'aquest viatge planetari serà el continent europeu.

Volen fer una "invasió consensuada", és a dir que hi hagi un acord que serem envaïts, i per tant no aniran on no els hagin convidat. Aquesta invasió començarà per l'Estat Espanyol, on s'espera que l'"Esquadró 421" arribi al port de Vigo a mitjans de juny al vaixell "La Muntanya". Volen arribar a Madrid, el 13 d'agost del 2021, 500 anys després de la suposada conquesta del que avui és Mèxic. Per dir que no van ser conquerits i que segueixen en resistència i rebel·lia.

L'"Esquadró 421" rep aquest nom perquè està conformat per quatre dones, dos homes i una persona que no s'identifica ni com a home ni com a dona, les set persones són mexicanes i descendents dels maies, que "comparteixen dolors i ràbies amb altres pobles originaris d'aquest costat de l'oceà" són Lupita, de 19 anys; Carolina, de 26; Ximena, de 25; Yuli, de 37; Bernal, de 57; Darío, de 47, i Marijose, de 39.

La gent que compartim aquestes mateixes preocupacions i lluites similars, totes les persones honestes i tota la gent d'abaix, que es rebel·len i resisteixen en els molts racons del món, hem enviat cartes d'invitació i estem preparant trobades, diàlegs, intercanvis d'idees, experiències, anàlisi i valoracions, des de diferents concepcions i en diferents terrenys.

Des d'EntrePobles hem participat en diferents coordinacions locals en diferents ciutats de l'estat espanyol, on els col·lectius s'estan organitzant per acollir la gira zapatista, la nostra participació és a través d'aquestes organitzacions territorials que s'estan coordinant per a la gira i ens sumarem a les activitats que s'organitzin en alguns dels territoris. De moment s'estan formant co-

missions d'agenda política, feminista, de comunicació, de finances, d'activitats prèvies, per donar a conèixer la gira i preparar les diferents activitats, també hi ha coordinacions a nivell europeu i dels diferents territoris per intentar coordinar-nos.

El vincle d'EntrePobles amb el zapatisme és antic i divers, i hem col·laborat amb la solidaritat amb Chiapas des de l'any 94, però en els últims anys s'ha centrat sobretot en l'acompanyament al Centre indígena de Capacitació Integral –CIDECI– Unitierra, amb qui venim executant projectes de cooperació des de fa gairebé 20 anys. En aquest temps hem donat suport a la estratègia de treball del CIDECI-Unitierra en Educació i el Poder Local, de suport als/les joves indígenes, a les comunitats de les que procedeixen i a les organitzacions que lluiten pel reconeixement dels pobles indígenes com a subjectes del seu propi procés de desenvolupament.

El CIDECI-Unitierra va començar principalment com a centre alternatiu de capacitació per a joves indígenes (dones i homes) de comunitats i col·lectius organitzats. Tanmateix, a més d'aquest component d'educació tècnica, la missió marcada pel CIDECI de "contribuir a enfortir la capacitat de resistència i supervivència de les nostres comunitats i pobles, a prevenir i afrontar, interculturalment, els desastres que el sistema actual genera i construir una alternativa d'esperança des dels reclams i exigències de justícia i llibertat de Sud Profund", ha estat portada a la pràctica de múltiples maneres al llarg d'aquestes dues dècades de treball. En els últims anys s'ha materialitzat, entre altres, en forma d'assessories de tot tipus a comunitats i organitzacions de la societat civil.

El CIDECI-Unitierra brinda suport a organitzacions i comunitats que necessitin un espai segur i de confiança per realitzar les seves activitats. En les seves instal·lacions es duen a terme activitats organitzatives i formatives, conferències, seminaris, presentacions de llibres, assemblees, reunions d'organitzacions. En els últims anys, el CIDECI-Unitierra ha acollit importants esdeveniments internacionals. A l'agost de 2013 es va donar inici a la Escuelita "La llibertat segons els i les Zapatistes". Aquesta iniciativa, fruit de mesos de preparació interna, tenia com a objectiu compartir amb la societat civil nacional i internacional l'experiència zapatista, la seva manera d'autogovernar i el funcionament dels seus sistemes d'educació, salut i justícia. També s'hi ha realitzat el Festival mundial de les resistències i les rebel·lies, el Seminari "El Pensament Crític davant la Hidra Capitalista", convocat pel CIDECI-Unitierra i la Comissió Sisena de l'EZLN, la Trobada "els i zapatistes i les consciències per la Humanitat", el Festival de Cinema "Puy ta Jkuxlejaltik" o la Quarta Assemblea Nacional entre el CIG i els pobles que integren el Congrés Nacional Indígena (CNI). Tot això va portar al fet que en 2019 el CIDECI es converteix en el Centre de Resistència Autònoma i Rebel·lia Zapatista: Cargol VII "Jacinto Canek".

Encara no sabem quantes delegacions zapatistes més arribaran després del desembarcament de "La Muntanya", però des de les nostres geografies, territoris i espais, els estem esperant per trobar-nos en aquestes terres que no són només les del capital salvatge i transnacional, sinó que és el lloc des on lluitem, des de baix i a l'esquerra, per aconseguir que la vida, i per tant, el món, sigui un lloc digne on viure.

Des dels nostres territoris i petits espais de lluita, esperem amb impaciència l'arribada dels i les zapatistes, portadores del virus de la resistència i la rebel·lia, com elles mateixes diuen, en aquest viatge per la vida en el qual confiem es trenquin les fronteres, visibles i simbòliques. 🧑🏻🧑🏻🧑🏻

Guia didàctica

'Emergència climàtica'

Natàlia Riera

Àrea d'Educació d'Entrepobles

Proposta pedagògica elaborada per Entrepobles i Edualter per abordar l'emergència climàtica des de la complexitat, a partir de diversos llenguatges i mirades, procurant transversalitzar la temàtica en els diferents àmbits i esferes de la vida

La proposta didàctica està enfocada a l'alumnat de segon cycle de l'ESO i de Batxillerat. **Es concreta en 8 propostes pedagògiques, que mitjançant activitats i recursos, es desplega com a procés integral que permet treballar competències curriculars de diverses àrees, i no exclusivament des de les àrees científiques.**

Juntament amb les propostes educatives es desenvolupen consideracions metodològiques, amb l'objectiu que pugui oferir eines i itineraris diversos que impulsin estratègies des de la comunitat educativa ampliada com a part del procés local i global que permeti treballar competències curriculars orientades cap a una transformació ecosocial, justa, inclusiva i feminista.

Destaquem que per a l'elaboració de la guia hem comptat amb la revisió i aportacions de Carmen Sala i José Antonio Antón, activistes d'Entrepobles, així com docents del Grup de Treball EduGlobalStem a través d'Edualter. També volem destacar especialment la implicació des de l'inici del procés de joves de Fridays For Future Barcelona. Aquest treball col·lectiu ens ha permès afegir solidesa a la proposta pedagògica.

En aquest procés de construcció col·lectiva estem treballant actualment en un complement a aquesta unitat didàctica adreçada a profes-

nals docents, que posem en pràctica del 5 al 9 de juliol a l'Escola d'Estiu Rosa Sensat. Material complementari fruit d'aquest procés i des dels aprenentatges de la seva posada en pràctica, que incorporarem, amb les adaptacions que corresponguin, a aquest material inicial.

La Unitat Didàctica **Emergència Climàtica** es pot descarregar en l'espai de publicacions del web d'Entrepobles i treballar-la en centres educatius de secundària, educació d'adults-es, cicles formatius, àmbits d'educació informal, col·lectius, etc. Aborda un seguit de temàtiques a través de propostes metodològiques, activitats i materials complementaris, en el cas que es vulgui aprofundir, que són adaptables a l'espai-temps així com al públic a què ens anem dirigint i acompanyant (alumnat, professorat, vinculats a moviments o grups climàtics i socials, que treballin per la justícia global: social, climàtica, ambiental, de cures,...).

Del 22 de març al 30 d'abril Entrepobles i Edualter vam realitzar una prova pilot, posant-la en pràctica amb alumnes de quart d'ESO de l'Institut Quatre Cantons de barri de Poble Nou a Barcelona, paral·lelament a la finalització de l'edició i maquetació de la unitat didàctica.

Aquesta guia pedagògica pretén col·laborar en aquesta transformació cultural que hem de

realitzar com a societat, i ho fem amb el ferm convenciment que l'educació és de les eines amb més potencial. Amb la modesta pretensió que sigui d'utilitat per fer un abordatge integral de la temàtica a les aules.

De manera indirecta, també es pretén que un dels resultats de dur a l'aula el conjunt de les activitats que proposem, sigui enfortir el moviment juvenil i estudiantil compromès amb la justícia climàtica. Es tracta clarament de fomentar la mobilització cap a l'acció, l'assumpció de compromisos individuals i l'augment de la percepció de coresponsabilitat amb la temàtica, tenint present tant allò més micro, a partir de la pròpia quotidianitat, com el nivell macro, a partir de la comprensió de les dinàmiques globals, els acords internacionals i els compromisos polítics existents, per poder articular accions i incidències contextualitzades i coherents.

El posicionament pedagògic de la proposta didàctica s'emmarca en una educació per a la justícia global, entesa des d'enfocaments de l'emancipació, els feminismes i la decolonialitat, convocant altres coneixements i sabers, aquells que s'han negat dins dels processos acadèmics i des de la història occidental.

Per això, al llarg del recorregut de la guia es prioritzen els "com" abans que els "què", apostant per posar l'atenció en els processos. Es pretén abordar la temàtica des de la complexitat i no amb la idea de transmetre un coneixement en la seva totalitat, sinó des de les fissures, des dels dubtes i des de les contradiccions, assumint-nos com a éssers emocionals i vulnerables, i posant consciència en la nostra existència d'ecodependència i interdependència.

En definitiva, abordem la temàtica des de la perspectiva de justícia climàtica; incorporant les mirades individual-sistèmica, de nord i sud global, qüestionant el model socioeconòmic, aportant alternatives.

Si vols contactar per a més informació, assessorament i/o perquè participem en algun procés ens pots escriure a:

Entrepobles:
educacio@entrepobles.org
 Edualter:
edualter@pangea.org

La Xarxa de la Vida: Històries de resistència en defensa dels nostres cossos i territoris

Clara Ruiz

Àrea Cooperació Entrepobles

*Ser defensoras del territorio
cos-terra ens va comportar
a una altra dimensió que
canviaria les nostres vides
de manera permanent*

Lorena Kab'nal

FITXA TÈCNICA

DURACIÓ: 68 minuts

PAÍS DE PRODUCCIÓ: Espanya, Perú, Guatemala

CATEGORIA: Documental

DATA DE PRODUCCIÓ: 2019-2020

Un documental de La Cosecha

i Entrepobles/Entrepueblos/Entrepobos/Herriarte

*Antònia, Lolita,
Maria, Vivian,
Paula, Delia, són
els noms d'algunes
de les dones que des
de Perú, Guatemala
i l'estat espanyol,
protagonitzen
experiències de
lluita en defensa de
la vida*

La Xarxa de la Vida és un documental que teixeix les seves històries i els seus testimonis. Dones que en diferents territoris del món, posen el seu cos en defensa de el dret a un habitatge digne, a l'aigua i als béns comuns, a la mobilitat humana, a la llibertat d'expressió.

Davant la despulla i la privatització dels béns comuns, l'extractivisme, la gentrificació i el patriarcat, que violenten les seves vides, els seus cossos i el seu entorn, les diferents experiències de resistència dialoguen entre si, construint un fil comú d'esperança. Al seu torn, ens deixen un potent missatge: hem de cuidar-nos i sanar-nos individual i col·lectivament, perquè "quan sanes tu, sano jo, quan sano jo, sanes tu".

També ens fan una crida a abraçar totes les lluites de les dones en la seva diversitat. Reconeixent-nos diverses, si, però sabent que tenim agendes comunes que ens conformen, que

donen sentit a les nostres vides. La Xarxa de la Vida ens interpel·la perquè estiguem alertes i en defensa dels nostres drets, articulades en les nostres diversitats i en les nostres diferències, però en un sol front, perquè aquests fonamentalismes religiosos, econòmics, aquest sistema colonial no segueixi sotmetent els nostres cossos, no segueixi controlant territoris. I per a això hem d'estar organitzades, unides, i amb ganes de defensar els nostres cossos i territoris amb afecte, amb alegria i amb esperança.

En un context en què la crisi sistèmica ens travessa, posant en evidència el que realment és essencial per a la vida, el paper de les dones en la història i les seves propostes de transformació, constitueixen una aportació imprescindible per construir alternatives que posin els drets i les necessitats de les persones com a objectiu central per aconseguir una vida digna de ser viscuda pels que habitem aquest planeta. 🧠

Qui va matar a Berta Càceres?

En col·laboració amb l'editorial Icària, Entrepobles ha promogut l'edició en castellà del llibre 'Who killed Berta Cáceres?', de la periodista de 'The Guardian' Nina Lakhani. L'edició en anglès es va publicar al juny de 2020. Lakhani va acompanyar a Berta Càceres durant anys de lluites i amenaces, i va ser l'única periodista estrangera present en el judici de 2018. D'acord amb el moviment de solidaritat amb Hondures vam veure l'interès de donar a conèixer aquest llibre al públic de parla castellana. Us presentem un resum de la ressenya que en va fer Julia Zulver en Open Democracy.

El 2015, l'activista hondurenya Berta Càceres va guanyar el Premi Goldman, el més alt honor internacional que es pot atorgar a una defensora del medi ambient. Quan un investigador del comitè del premi la va visitar a Tegucigalpa, Berta li va preguntar què passaria si ella morís abans de rebre els diners del premi, una pregunta que cap guardonat li havia fet abans.

¿Quién mató a Berta Cáceres? segueix la vida i la mort d'una defensora del medi ambient que va contribuir a la reactivació dels moviments socials d'Hondures. La investigació documenta la participació de Càceres en el FMLN a El Salvador, la seva resistència contra les reformes neoliberals i la seva protesta pel cop d'Estat de 2009 contra l'expresident Zelaya.

El llibre de Lakhani deslliga meticulosament un nus gordià de corrupció. Detalla la participació de les elits econòmiques hondurenyes, institucions internacionals com el Grup de el Banc Mundial, polítics d'alt rang, violents traficants de drogues i sicaris, i l'exèrcit dels Estats Units, en tractes tèrbols que consoliden el poder i els diners en mans d'uns pocs.

La lluita de Càceres pel territori de la seva comunitat implicava necessàriament lluitar contra aquests poderosos actors.

De fet, com un entrevistat li va dir a Lakhani: "Berta era inacceptable per a les elits el poder de les quals desafiava."

El llibre està escrit amb cura; el reportatge de Lakhani inclou les veus d'un llarg elenc de personatges, des d'una camperola vídua fins al president enderrocat Manuel Zelaya, passant pels amics i col·legues activistes de la Berta, i els homes acusats del seu assassinat.

És important destacar que el llibre no se centra en la singular identitat de Càceres com a defensora del medi ambient. Més aviat, Lakhani té clar que la seva posició com a dona i com a indígena va ser un factor important en el seu assassinat. Tot i les amenaces de mort i l'assetjament sexual, Càceres es va negar a guardar silenci. En un país governat per les regles del masclisme, aquesta no és una manera acceptable de comportar-se per a una dona. Per això una de les seves amigues més properes va categoritzar el seu assassinat com un "femicidi polític".

Al pujar a l'estrada després del judici, les filles de la Berta Càceres destaquen com segueix la lluita de la seva mare i com ens correspon a totes continuar la lluita de la Berta per un món més veritable, just i digne. Escrivint aquest llibre, Lakhani ha contribuït significativament a aquest objectiu.

Julia Zulver

ENS POTS TROBAR A

ANDALUSIA

■ C/ José Mª Moreno Galván, 18, Bl.K - 2° B
41003 Sevilla · T. 616 564 551

✉ ep.andalucia@entrepueblos.org

📘 Entrepueblos Andalucía

ASTÚRIES

✉ ep.asturies@entrepueblos.org

CASTELLA-LA MANXA

✉ ep.castillalmancha@entrepueblos.org

CASTELLA I LLEÓ

✉ ep.valladolid@entrepueblos.org

✉ ep.burgos@entrepueblos.org

✉ ep.zamora@entrepueblos.org

✉ ep.cyl@entrepueblos.org

✉ ep.palencia@entrepueblos.org

🌐 entrepueblosvalladolid.wordpress.com

📘 entrepueblosencastillayleon

🐦 @EntrepueblosV

CATALUNYA

■ C/ August 21, entl. 1a · 43003 Tarragona

■ C/ Raiers 13 · 25500 La Pobra de Segur
(Lleida)

■ Av. Meridiana 32, ent. 2^a (esc. B)
08018 Barcelona

✉ penedes@entrepueblos.org

🌐 entrepoblespenedes.wordpress.com

🌐 entrepoblesbarcelona.wordpress.com

@EntrePobles_Tgn

📘 EntrePobles-Camp-de-Tarragona

📘 EntrepoblesPenedes

COMUNITAT DE MADRID

✉ ep.madrid@entrepueblos.org

📘 EntrepueblosMadrid

EUSKAL HERRIA

✉ herriarte@gmail.com

ILLES BALEARS

■ C/ Carme, 6 · 07701 Maó (Menorca)

✉ mallorca@entrepueblos.org

📘 EntrePobles-Mallorca

LA RIOJA

■ Apdo. 1.327 · 26080 Logroño

PAÍS VALENCIÀ

■ C/ Sant Isidre 9 · 03803 Alcoi

■ C/ Venezuela 1 · 03610 Petrer

■ Paratge Sant Josep. C. Pipa 7
12600 Vall d'Uixó (Castelló)

■ C/ Lepant 7 · 03201 Elx

✉ paisvalencia@entrepueblos.org

✉ alacant@entrepueblos.org

🌐 entrepoblesalacant.wordpress.com

📘 EntrepoblesPaisValencia

REGIÓ DE MURCIA

✉ marcuba3@gmail.com

APORTACIONS ECONÒMIQUES

IBAN (ES05) Triodos Bank (1491) Oficina (0001) Núm. c.c. (21-3000079938) • Avinguda Diagonal, 418, 08037 Barcelona

EntrePobles - BUTLLETA DE SUBSCRIPCIÓ

Sol·licitud d'ingrés com a soci/sòcia

Nom i cognoms .....

NIF * .....

Data de naixement .....

Adreça .....

C.P. .... Població .....

Telèfon .... Professió .....

Adreça electrònica .....

Quota anual ..... 75 € ó ..... €

Si tens dificultats econòmiques posa't en contacte per flexibilitzar la teva aportació.

EntrePobles recomana fixar-la en el 0,7% del salari.

Ordre de pagament per a l'entitat bancària

Banc / Caixa .....

NÚMERO DE COMPTE - IBAN									
IBAN	ENTITAT	SUCURSAL	D.C.	NÚM. CUENTA					

Sol·licito que fins nou avis, carreguin al meu compte o llibreta els rebuts que periòdicament els presentarà a nom meu **EntrePobles**

Nom i cognoms .....

Adreça .....

C.P. .... Població .....

Firma

*NIF imprescindible per a desgravament en l'IRPF.

Avis legal: De conformitat amb el Reglament (UE) 2016/679 del Parlament Europeu i del Consell de 27 d'abril de 2016 ("RGPD"), l'associació EntrePobles/Entrepobles/Entrepobos/Herriarte es fa responsable i garanteix la confidencialitat i seguretat en el tractament de les dades de caràcter personal, que s'utilitzaran únicament per poder formalitzar la inscripció i rebre la informació com a soci/a, i no se cediran a tercers en cap cas. Es pot exercir el dret d'accés, rectificació, supressió, portabilitat, limitació i/o oposició al tractament, mitjançant la nostra adreça postal (Av. Meridiana, 30-32, esc B, entresòl 2a, 08018 Barcelona).